

КРУГЛИЙ СТІЛ

«ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ВИКЛАДАЧА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ВІД ТЕОРІЇ – ДО ПРАКТИКИ»

(5 ГРУДНЯ 2024 Р.)

*КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ
ТА ЙОГО ФОРМУВАННЯ
В СУЧАСНІЙ ВИЩІЙ ОСВІТІ*

ДОПОВІДАЧ:

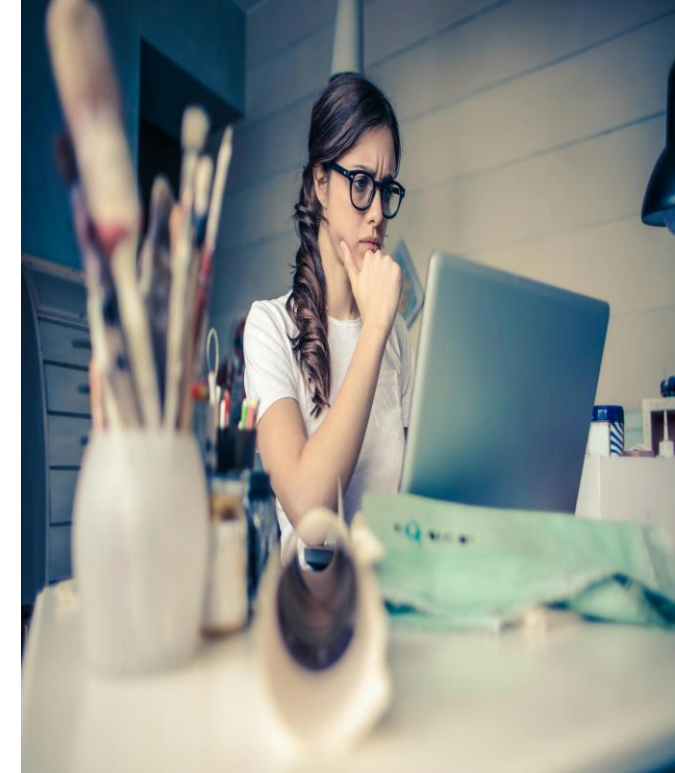
**АКІМОВА ОЛЬГА
ВІКТОРІВНА**

ДОКТОР ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК,
ПРОФЕСОР,

ЗАВІДУВАЧ КАФЕДРИ ПЕДАГОГІКИ І
ОСВІТНЬОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

ВІННИЦЬКОГО ДЕРЖАВНОГО
ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ
МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО

Актуальність теми: У сучасному світі критичне мислення є важливою компетенцією для аналізу, оцінки інформації та прийняття обґрунтованих рішень.

Мета презентації: Висвітлити суть, значення та методи розвитку критичного мислення у вищій освіті.

Критичне мислення

- здатність об'єктивно оцінювати інформацію, аналізувати аргументи, виявляти логічні помилки та приймати обґрунтовані рішення. У контексті вищої освіти це означає допомогти студентам розвивати самостійне мислення, уникати догматизму та краще орієнтуватися у складному інформаційному полі сучасного світу;
- це здатність людини аналізувати, оцінювати та інтерпретувати інформацію об'єктивно, незалежно від власних упереджень чи зовнішніх впливів. Основою критичного мислення є вміння ставити запитання, перевіряти факти, визначати логічні зв'язки між ідеями, а також знаходити альтернативні шляхи вирішення проблем. У сучасному світі, де інформація надходить із різних джерел та нерідко містить суперечливі дані, критичне мислення стає незамінним інструментом.

Роль критичного мислення у сучасній освіті

ФОРМУВАННЯ САМОСТІЙНОСТІ ТА ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ. СУЧАСНА ОСВІТА СПРЯМОВАНА НА ТЕ, ЩОБ СТУДЕНТИ СТАЛИ САМОСТІЙНИМИ В УХВАЛЕННІ РІШЕНЬ. КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ ДОПОМАГАЄ РОЗВИВАТИ НАВИЧКИ ОБҐРУНТОВАНОГО ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ ТА ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА СВОЇ ВИСНОВКИ.

ЗАХИСТ ВІД МАНІПУЛЯЦІЙ ТА ФЕЙКІВ. У ЧАСИ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПЕРЕНАСИЧЕННЯ І ДЕЗІНФОРМАЦІЇ КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ ДАЄ СТУДЕНТАМ ІНСТРУМЕНТИ ДЛЯ АНАЛІЗУ ТА ВІДСІЮВАННЯ НЕДОСТОВІРНИХ ФАКТІВ І МАНІПУЛЯТИВНИХ ДАНИХ. ЦЕ ОСОБЛИВО ВАЖЛИВО В УМОВАХ ЗРОСТАЮЧОГО ВПЛИВУ СОЦІАЛЬНИХ МЕДІА НА СВІДОМІСТЬ МОЛОДІ.

РОЗВИТОК ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ. КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ СПРИЯЄ НЕ ЛИШЕ ОЦІНЮВАННЮ ІСНУЮЧИХ ЗНАТЬ, А Й ПОШУКУ НОВИХ ІДЕЙ. УМІННЯ СТАВИТИ ЗАПИТАННЯ ТА ШУКАТИ НЕТРАДИЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ВИРІШЕННЯ ЗАДАЧ СТИМУЛЮЄ РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОСТІ ТА ТВОРЧОСТІ У СТУДЕНТІВ.

ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ. ОСВІТНІ ПРОГРАМИ, ЩО ВКЛЮЧАЮТЬ РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ, СПРИЯЮТЬ ГЛИБШОМУ РОЗУМІННЮ МАТЕРІАЛУ, АДЖЕ СТУДЕНТИ НЕ ПРОСТО ЗАЗУБРЮЮТЬ ІНФОРМАЦІЮ, А ВЧАТЬСЯ АНАЛІЗУВАТИ ТА ЗАСТОСОВУВАТИ ЗНАННЯ НА ПРАКТИЦІ.

СОЦІАЛЬНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ТА ТОЛЕРАНТНІСТЬ. КРИТИЧНО МИСЛЯЧИ, СТУДЕНТИ ВЧАТЬСЯ ПОВАЖАТИ РІЗНІ ТОЧКИ ЗОРУ, ОБҐРУНТОВАНО ДИСКУТУВАТИ ТА УНИКАТИ КОНФЛІКТІВ НА ОСНОВІ ВЛАСНИХ ЧИ ЧУЖИХ УПЕРЕДЖЕНЬ. ЦЕ РОЗВИВАЄ НАВИЧКИ КОНСТРУКТИВНОГО ДІАЛОГУ І ВЗАЄМОРОЗУМІННЯ, ЩО Є ВАЖЛИВИМ ДЛЯ СОЦІАЛЬНО АКТИВНОГО ТА ВІДПОВІДАЛЬНОГО ГРОМАДЯНИНА.

Значення критичного мислення в умовах інформаційного суспільства:

Основні аспекти:

- фільтрація інформації (критичне мислення дозволяє аналізувати джерела, перевіряти факти та оцінювати достовірність даних, що допомагає уникнути поширення дезінформації);
- захист від маніпуляцій (критичне мислення допомагає розпізнавати маніпуляції та формувати власну, об'єктивну думку);
- прийняття обґрунтованих рішень (здатність мислити критично дозволяє формувати власну думку, не піддаючись тиску масових трендів чи популярних, але необґрунтованих ідей);
- розвиток соціальної толерантності (в умовах інформаційного перенасичення вміння оцінювати та зіставляти інформацію дозволяє робити раціональні, обґрунтовані рішення як у професійному, так і в повсякденному житті);
- адаптивність у швидкозмінному світі (завдяки критичному мисленню люди здатні гнучко реагувати на нові виклики, аналізувати нові знання та обирати найоптимальніші підходи в умовах невизначеності та змін).

Методи розвитку критичного мислення у вищій освіті

- **МЕТОД ДИСКУСІЙ І ДЕБАТІВ:** ВИКЛАДАННЯ ЧЕРЕЗ ДИСКУСІЇ ТА ДЕБАТИ СПОНУКАЄ СТУДЕНТІВ РОЗГЛЯДАТИ РІЗНІ ТОЧКИ ЗОРУ, АРГУМЕНТУВАТИ СВОЇ ДУМКИ ТА КРИТИЧНО ОЦІНЮВАТИ ДУМКИ ОПОНЕНТІВ. ДИСКУСІЇ СТВОРЮЮТЬ СЕРЕДОВИЩЕ, ДЕ СТУДЕНТИ ВЧАТЬСЯ АНАЛІЗУВАТИ АРГУМЕНТИ, ФОРМУЛЮВАТИ ВЛАСНУ ПОЗИЦІЮ ТА СТАВИТИ ЗАПИТАННЯ ДЛЯ ПОГЛИБЛЕНОГО РОЗУМІННЯ ПРОБЛЕМИ.
- **АНАЛІЗ КЕЙСІВ (CASE STUDY):** МЕТОД КЕЙСІВ ДОЗВОЛЯЄ СТУДЕНТАМ АНАЛІЗУВАТИ РЕАЛЬНІ АБО ВИГАДАНІ СИТУАЦІЇ, ЩО ВІДОБРАЖАЮТЬ АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЇХНЬОЇ ГАЛУЗІ. ЦЕЙ МЕТОД ВИМАГАЄ ВІД СТУДЕНТІВ ЗАСТОСОВУВАТИ ТЕОРЕТИЧНІ ЗНАННЯ НА ПРАКТИЦІ, ЗВАЖУВАТИ ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ РІЗНИХ РІШЕНЬ І РОБИТИ ВЛАСНІ ОБҐРУНТОВАНІ ВИСНОВКИ.
- **ПРОЄКТНЕ НАВЧАННЯ:** ВИКОНАННЯ ПРАКТИЧНИХ ПРОЄКТІВ – ЩЕ ОДИН ЕФЕКТИВНИЙ МЕТОД, ЯКИЙ ЗАОХОЧУЄ СТУДЕНТІВ ДО ПОГЛИБЛЕНОГО АНАЛІЗУ, САМОСТІЙНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЗАСТОСУВАННЯ ЗНАНЬ НА ПРАКТИЦІ. ПРАЦЮЮЧИ НАД ПРОЄКТАМИ, СТУДЕНТИ НАВЧАЮТЬСЯ ОЦІНЮВАТИ ІНФОРМАЦІЮ, СПІВПРАЦЮВАТИ ТА ФОРМУВАТИ ВІДПОВІДАЛЬНЕ СТАВЛЕННЯ ДО РЕЗУЛЬТАТІВ СВОЄЇ РОБОТИ.
- **МЕТОД СОКРАТИВСЬКИХ ЗАПИТАНЬ:** СОКРАТИВСЬКИЙ МЕТОД БАЗУЄТЬСЯ НА ПОСТАНОВЦІ ВІДКРИТИХ ЗАПИТАНЬ, ЯКІ СПОНУКАЮТЬ СТУДЕНТІВ САМОСТІЙНО ЗНАХОДИТИ ВІДПОВІДІ І АНАЛІЗУВАТИ ВЛАСНІ СУДЖЕННЯ. ВИКЛАДАЧІ, СТАВЛЯЧИ НАВІДНІ ЗАПИТАННЯ, СТИМУЛЮЮТЬ СТУДЕНТІВ СТАВИТИ ПІД СУМНІВ СВОЇ ПРИПУЩЕННЯ І ЛОГІЧНО АРГУМЕНТУВАТИ СВОЇ ДУМКИ.
- **РЕФЛЕКСІЯ ТА АНАЛІЗ ВЛАСНОГО МИСЛЕННЯ:** СТУДЕНТАМ ВАРТО ПРОПОНУВАТИ ВПРАВИ НА РЕФЛЕКСІЮ, ДЕ ВОНИ АНАЛІЗУЮТЬ ВЛАСНИЙ ПРОЦЕС МИСЛЕННЯ ТА РОБЛЯТЬ ВИСНОВКИ ПРО ЙОГО СИЛЬНІ Й СЛАБКІ СТОРОНИ. НАПРИКЛАД, ВЕДЕННЯ ЖУРНАЛУ РЕФЛЕКСІЇ АБО САМОАНАЛІЗУ ДОПОМАГАЄ СТУДЕНТАМ НАВЧИТИСЯ УСВІДОМЛЮВАТИ СВОЇ КОГНІТИВНІ ПРОЦЕСИ ТА ЗНАХОДИТИ СПОСОБИ ДЛЯ ЇХ ВДОСКОНАЛЕННЯ.
- **ПРОБЛЕМНЕ НАВЧАННЯ (PROBLEM-BASED LEARNING, PBL):** PBL ПЕРЕДБАЧАЄ РОБОТУ НАД РЕАЛЬНИМИ ПРОБЛЕМАМИ, ЯКІ НЕ МАЮТЬ ЄДИНОЇ ПРАВИЛЬНОЇ ВІДПОВІДІ. ЦЕ ЗАОХОЧУЄ СТУДЕНТІВ ШУКАТИ НЕСТАНДАРТНІ ПІДХОДИ, КРИТИЧНО МИСЛИТИ І ПРИЙМАТИ РІШЕННЯ НА ОСНОВІ АНАЛІЗУ СИТУАЦІЇ. ЦЕЙ МЕТОД РОЗВИВАЄ ДОСЛІДНИЦЬКІ НАВИЧКИ ТА ГЛИБШЕ ЗАЛУЧАЄ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕС НАВЧАННЯ.

- **РОБОТА З МЕДІАРЕСУРСАМИ ТА КРИТИЧНИЙ АНАЛІЗ ІНФОРМАЦІЇ:** ВИКЛАДАЧІ МОЖУТЬ ВИКОРИСТОВУВАТИ МЕДІАТЕКСТИ, НАУКОВІ СТАТТІ ТА НОВИНИ, ЩОБ НАВЧИТИ СТУДЕНТІВ АНАЛІЗУВАТИ ТА ОЦІНЮВАТИ ДОСТОВІРНІСТЬ ІНФОРМАЦІЇ. КРИТИЧНИЙ АНАЛІЗ МЕДІАРЕСУРСІВ ДОПОМАГАЄ СТУДЕНТАМ РОЗВИВАТИ НАВИЧКИ РОБОТИ З ІНФОРМАЦІЄЮ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА.
- **НАВЧАННЯ ЧЕРЕЗ СПІВПРАЦЮ (COLLABORATIVE LEARNING):** ГРУПОВІ ПРОЄКТИ ТА РОБОТА В КОМАНДАХ СПРИЯЮТЬ ОБГОВОРЕННЮ ІДЕЙ, ВИЯВЛЕННЮ РІЗНИХ ТОЧОК ЗОРУ ТА СПОНУКАЮТЬ ДО АНАЛІЗУ ЯК ВЛАСНИХ, ТАК І ЧУЖИХ ДУМОК. ТАКА СПІВПРАЦЯ ДОПОМАГАЄ СТУДЕНТАМ НАВЧИТИСЬ МИСЛИТИ КРИТИЧНО В УМОВАХ ГРУПОВИХ ОБГОВОРЕНЬ.

Психологічні засади розвитку критичного мислення

- КОГНІТИВНИЙ РОЗВИТОК:
АБСТРАКТНЕ МИСЛЕННЯ, ЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ;
- МЕТАПІЗНАННЯ:
УСВІДОМЛЕННЯ ВЛАСНОГО ПРОЦЕСУ
МИСЛЕННЯ;
- ЕМОЦІЙНА САМОРЕГУЛЯЦІЯ:
КОНТРОЛЬ ЕМОЦІЙ У СТРЕСОВИХ СИТУАЦІЯХ;
- МОТИВАЦІЯ ДО НАВЧАННЯ:
ВІДКРИТІСТЬ ДО НОВИХ ЗНАНЬ ТА ДОСВІДУ;
- СОЦІАЛЬНІ НАВИЧКИ:
НАВИЧКИ КОНСТРУКТИВНОГО ДІАЛОГУ.

Ключові аспекти розвитку критичного мислення в умовах цифровізації вищої освіти

РОЗВИТОК НАВИЧОК ІНФОРМАЦІЙНОЇ ГРАМОТНОСТІ: ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЗНАЧНО СПРОЩУЄ ДОСТУП ДО РІЗНОМАНІТНИХ ДЖЕРЕЛ ЗНАНЬ, ПРОТЕ ВОНА ТАКОЖ ПІДВИЩУЄ РИЗИК ЗУСТРІТИ НЕДОСТОВІРНУ АБО МАНІПУЛЯТИВНУ ІНФОРМАЦІЮ. ІНФОРМАЦІЙНА ГРАМОТНІСТЬ, ЩО Є ОСНОВОЮ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ, ДОПОМАГАЄ СТУДЕНТАМ ОЦІНЮВАТИ НАДІЙНІСТЬ І ОБ'ЄКТИВНІСТЬ ДЖЕРЕЛ, РОЗУМІТИ КОНТЕКСТ ТА УСВІДОМЛЮВАТИ РИЗИКИ ФЕЙКОВИХ НОВИН ТА ДЕЗІНФОРМАЦІЇ.

ЗАСТОСУВАННЯ ЦИФРОВИХ ПЛАТФОРМ ДЛЯ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ: ОНЛАЙН-ПЛАТФОРМИ, ТАКІ ЯК ІНТЕРАКТИВНІ НАВЧАЛЬНІ КУРСИ, ФОРУМИ, ДИСКУСІЙНІ ПЛАТФОРМИ ТА СИМУЛЯТОРИ, СТВОРЮЮТЬ МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ ОБГОВОРЕНЬ І КРИТИЧНОГО АНАЛІЗУ ТЕМ. ТАКІ ПЛАТФОРМИ ДОЗВОЛЯЮТЬ СТУДЕНТАМ ПРАКТИКУВАТИ НАВИЧКИ АНАЛІЗУ ІНФОРМАЦІЇ, ВИСЛОВЛЮВАТИ ВЛАСНІ ДУМКИ ТА ОЦІНЮВАТИ АРГУМЕНТИ ІНШИХ У ЗРУЧНОМУ ЦИФРОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ.

РОЗВИТОК НАВИЧОК РОБОТИ З ВЕЛИКИМИ ОБСЯГАМИ ДАНИХ: В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ СТУДЕНТИ СТИКАЮТЬСЯ З НЕОБХІДНІСТЮ ОБРОБЛЯТИ ВЕЛИКІ ОБСЯГИ ІНФОРМАЦІЇ, ЩО СТИМУЛЮЄ РОЗВИТОК АНАЛІТИЧНИХ І КРИТИЧНИХ ЗДІБНОСТЕЙ. НАВИЧКИ РОБОТИ З ДАНИМИ ДОПОМАГАЮТЬ СТУДЕНТАМ РОЗУМІТИ СТАТИСТИЧНІ ДАНІ, ВИЯВЛЯТИ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ОЦІНЮВАТИ ІНФОРМАЦІЮ З ТОЧКИ ЗОРУ ЇЇ НАУКОВОЇ ЦІННОСТІ ТА НАДІЙНОСТІ.

ЗАЛУЧЕННЯ ДО ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЦИФРОВОМУ ФОРМАТІ: ЦИФРОВІ ІНСТРУМЕНТИ ДОЗВОЛЯЮТЬ ПРОВОДИТИ СПІЛЬНІ ПРОЄКТИ ОНЛАЙН, ЩО ВИМАГАЄ ВІД СТУДЕНТІВ УЗГОДЖУВАТИ СВОЇ ПОГЛЯДИ, ОБҐРУНТОВУВАТИ РІШЕННЯ І СПІВПРАЦЮВАТИ В КОЛЕКТИВІ. ПРОЄКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ РОЗВИВАЄ НАВИЧКИ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ЗАВДЯКИ НЕОБХІДНОСТІ ОЦІНКИ РІЗНИХ ПІДХОДІВ, ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ ТА ОБҐРУНТУВАННЯ ОБРАНИХ РІШЕНЬ.

Ключові аспекти розвитку критичного мислення в умовах цифровізації вищої освіти

- **Використання інструментів автоматизованого оцінювання та рефлексії:** Цифрові платформи можуть надавати зворотний зв'язок щодо виконаних завдань, що допомагає студентам оцінювати свої результати й робити висновки щодо власних когнітивних процесів. Інтерактивні вправи, тести з автоматизованим зворотним зв'язком і журнали рефлексії дають можливість студентам краще розуміти свої сильні та слабкі сторони у процесі навчання.
- **Підвищення гнучкості навчання та доступу до різноманітних думок:** Онлайн-курси, лекції від різних експертів та міжнародні освітні платформи надають студентам доступ до різних точок зору і дозволяють критично оцінювати наукові дискусії, методології та дослідження. Така гнучкість підсилює здатність студентів порівнювати думки, формулювати обґрунтовані судження та розширювати свій світогляд.
- **Підтримка самоорганізації та самостійності:** У цифровому середовищі студенти часто навчаються самостійно, що сприяє розвитку критичного мислення через необхідність обирати найважливішу інформацію, аналізувати та структурувати її. Цифрові інструменти допомагають студентам організувати свої знання, ставити питання та формулювати висновки, тим самим зміцнюючи їхню самостійність.

Дякую за увагу!

